

POHJOLA

TUTUKSI!!!

POHJOISMAISTA TIETOUTTA PÄIVÄKODEILLE

POHJOLA TUTUKSI!

Pohjoismaista tietoutta päiväkodeille

Opettajille:

Päiväkodeille tarkoitettu aineistopaketti Pohjola tutuksi! esittelee eri Pohjoismaita. Aineistoon kuuluu tämän työkirjan lisäksi suurikokoinen Pohjoismaiden kartta sekä päiväkotipaketin kotisivulta www.pohjola-norden.fi/liitto/paivakoti.htm löytyvä muistipeli ja opettajille tarkoitettu vihjeluettelo. Päiväkodit voivat vapaasti itse päättää aikataulustaan, projektin kestosta ja laajuudesta. Työkirjaa ja Pohjoismaiden karttaa voi tilata maksullisena Pohjola-Nordenista.

TIETOA POHJOLASTA

VIIKINGIT	4
RUOTSI	5
NORJA	6
TANSKA	7
SUOMI	8
ISLANTI	9
FÄRSAARET	10
GRÖNLANTI	11
AHVENANMAA	11
SAAMELAISET	12

POHJOISMAISIA SATUJA

POIKA JOKA SÖI KILPAA PEIKON KANSSA	14
HARMAA MIES	16
SATU POJASTA JOKA OLI PUHEESSAAN KUNINKAANTYTÄRTÄKIN NOKKELAMPI	19
PEUKALOINEN	21
MEREN POHJALLA JAUHAVA MYLLY	24

Pohjola tutuksi! kampanjan työryhmä: Kristiina Cleve, Marie-Louise Blåfield, Anu Kyyhkynen, Antti Nordin, Kari Saukko, Liisa Ranta. Käytännön toteuttaja: Pohjola-Norden.

*Teksti ja satujen muokkaus: Liisa Ranta
Aineiston kuvitus: Antti Nordin*

Lisätietoja, aineistotilaukset: Pohjola-Norden, puh. (09)454 20 80

sähköp. pn@pohjola-norden.fi,

ISBN 951 98205-6-6

POHJOLA TUTUKSI !

Suomen lähimmät naapurimaat lännen suunnassa ovat Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti. Färsaaret ja Grönlanti ovat itsehallintoalueita, saavat itse määrätä asioistaan, ja ne kuuluvat Tanskalle samalla tavalla kuin Ahvenanmaa kuuluu Suomelle. Näitä maita kutsutaan yhteisellä nimellä Pohjoismaat, Pohjola.

Pohjoismailla on yhteinen historia. Joskus vallassa on ollut Ruotsi, joskus Norja ja joskus Tanska. Joskus ne ovat sotineetkin keskenään. Nykyään ne ovat hyviä ystäviä. Pohjoismaiden ministerit ja poliitikot pitävät säännöllisesti yhteisiä kokouksia, joissa kerrotaan omista asioista ja suunnitellaan, miten toimitaan yhdessä. Pohjolan maat ovat kaikki pieniä ja siksi kannattaa tehdä yhteistyötä. Yhteinen ääni kantaa paljon paremmin.

Kun matkustaa Pohjoismaasta toiseen, ei tarvitse passia. Toiseen Pohjoismaahan voi mennä asumaan, opiskelemaan tai töihin ilman erityistä lupaa. Kouluissa on vähän eroja, mutta ei paljon. Pohjoismaita sanotaan hyvinvointivaltioiksi, joka tarkoittaa sitä, että koulu on ilmainen, sairaista huolehditaan eikä kenenkään tarvitse nähdä nälkää.

Ruotsin, tanskan ja norjan kielet muistuttavat paljon toisiaan. Islannin ja Färsaarten kielet ovat samaa kieliryhmää, mutta silti aika erilaisia. Avuksi on keksitty "skandinaviska", jossa on aineksia ruotsista, tanskasta ja norjasta. Ne ovat kuitenkin ihan erilaisia kuin suomi. Grönlannissa puhutaan inuiittien kieltä ja se on taas ihan omanlaistaan. Kun Grönlanti ja Färsaaret kuuluvat Tanskalle, on tanska niiden kouluissa pakollinen kieli.

Pohjoismaissa on helppo liikkua. Ihmiset ovat aika lailla samanlaisia. He voivat tulla toimeen myös ilman yhteistä kieltä, vaikka viittilöimällä.

Jokainen Pohjoismaa on kuitenkin ihan omansa. Ajatellaan vaikka syömistä: Pannukakku on suuri herkku kaikissa Pohjoismaissa, mutta eri maissa sitä syödään hiukan eri lailla. Tanskassa se on pandekage ja se on juhlaruokaa. Norjan pannekake on jälkiruokaa. Islannissa sen nimi on pönnukökur ja sitä syödään kahvileipänä. Ahvenanmaalla ja Ruotsin Gotlannissa pannukakku, pannkaka, paistetaan uunissa. Ruotsin pannukakussa on usein läskinviipaleita.

TÄSSÄ VÄHÄN TARINAA ERI POHJOISMAISTA:

VIKINGIT olivat ihan ensimmäisiä pohjoismaalaisia. Norjaan, Ruotsiin ja Tanskaan viikingit tulivat vähän yli tuhat vuotta sitten. Norjan sana viking tarkoitti alun perin merirosvoa, mutta viikingit olivat myös tutkimusmatkailijoita ja kauppiaita. Viikingit rakensivat puusta isoja veneitä ja kulkivat niillä pitkin valtameriä retkillään, jotka ulottuivat Amerikkaan, Roomaan ja Venäjälle saakka. Yhdessä veneessä oli joskus yli kahdeksankymmentä soutajaa ja venematkat saattoivat kestää monta kuukautta. Viikinkien urotöistä kerrotaan Islannissa säilyneissä saagoissa ja vanhoissa riimukirjoituksissa.

Valhalla oli viikinkien taivas. Siellä taisteltiin päivät ja juhlittiin yöt, kerrottiin tarinoita, juotiin olutta sarvista ja syötiin herkkuja. Viikingeillä oli paljon jumalia. Sodan ja runon jumala oli Odin, joka ratsasti pitkin taivaankantta kahdeksanjalkaisella hevosella. Viikingit hallitsivat Pohjoismaita kolmensadan vuoden ajan.

Opettajalle: valmistetaan viikinkipäähineet, harjoitellaan riimukirjoitusta , kerrotaan viikinkitarinoita

RUOTSISSA on lähes yhdeksän miljoonaa asukasta. Ruotsi on kuningaskunta ja sen pääkaupunki on Tukholma. Kuningas Kaarle Kustaa XVI, kuningatar Silvia ja kruununprinsessa Victoria ovat usein vierailleet Suomessakin. Tunnetuin ruotsalainen taitaa kuitenkin olla lastenkirjailija Astrid Lindgren, jonka kirjoittamia ovat Peppi-kirjat, Veljeni Leijonamieli, Katto-Kassinen, Ronja Ryövärintytär. Ruotsissa on paljon hauskoja huvipuistoja ja monissa niistä voi törmätä Astrid Lindgrenin hahmoihin. Hänen syntymäkaupungissaan Vimmerbyssä, 300 kilometrin päässä Tukholmasta, on jopa leirintäalue, jonka nimi on Astrid Lindgrenin maailma.

Ruotsissa on paljon muista maista muuttaneita asukkaita, ehkä enemmän kuin missään muualla. Kun meikäläinen menee Ruotsin-laivalla Tukholmaan, joka on Ruotsin pääkaupunki, tuntuu ettei olisi ulkomailla käynytäkään. Ruotsin maaseudulla on aika paljon saman näköistä kuin Suomessa, paljon järviä ja samanlaisia metsiä. Ruotsin lipussa on sininen pohja ja keltainen risti.

Opettajalle:

tarjotaan ruotsalaista ruokaa (Janssonin kiusausta, läskipannukakkua, prinsessatorttua, näkkileipää) pidetään lettukestit Peppi Pitkätossun tapaan luetaan , katsellaan videolta tai näytellään ruotsalaisia satuja (Astrid Lindgren, Maria Gripe, Sven Nordqvist) maalataan taalalaishevosiä lauletaan ruotsalaisia lauluja, kuten Ukko Nooa, Oli kerran orava, Vasen oikea, vasen oikea, Hämä-hämä- häkki

NORJA on pitkä ja kapea maa. Siellä on paljon korkeita tuntureita ja syviä vuonoja. Norjalaiset, joita on yli neljä miljoonaa, ovat iloista väkeä, ja he viettävät mielellään vapaa-aikaansa tuntureilla vaeltaen. Ennen uskottiin, että tunturit olivat vuorenpaikkojen valtakunta. Norjan lipussa on punaisella pohjalla sininen, valkoreunainen risti. Pääkaupunki on Oslo. Norja on kuningaskunta. Kuninkaan nimi on Harald ja hän on hyvä purjehtija. Norjan vesiltä kalastetaan turskaa ja muita merikaloja sekä porataan öljyä. Kalasäilyketehtaissa ja öljynporauslautoilla on paljon suomalaisiakin töissä. Norjan kansallispäivä, 17. toukokuuta, "syttende mai", on suuri juhlapäivä, jolloin liput liehuvat, kuorot laulavat ja lapset järjestävät kulkueita.

Opettajalle:

tarjotaan norjalaista ruokaa (katkarapuja, mes- eli vuohenjuustoa, lapskausia), lauletaan ja näytellään Thorbjörn Egneriä (Kolme iloista rosvoa, Hyppelihiiri), askarrellaan kivistä ja naavasta ym. peikkoja tanssitaan Griegin Vuorenkuninkaan iltasoiton mukaan

TANSKASSA on yhtä paljon asukkaita kuin Suomessa, vähän yli viisi miljoonaa, vaikka Tanska on melkein kymmenen kertaa pienempi. Tanskan lippu, dannebrog, on punainen ja siinä on valkoinen risti. Kuningatar Margarethe asuu perheineen Amalienborgin linnassa Kööpenhaminassa.

Kirjailija H.C. Andersenin yli sata vuotta sitten kirjoittamat sadut tunnetaan myös nykyään. Yksi niistä on Pieni merenneito, jonka patsasta Kööpenhaminassa turistit käyvät katsomassa. Tivoli on Kööpenhaminan huvipuisto, jossa on kaikenlaista hauskaa tekemistä kesällä ja talvella. Lego-palikat keksi tanskalainen Ole Kirk Christiansen. Legoilla on oikein oma puisto, Legoland. Tanska on laakea ja tasainen maa ja siksi siellä onkin paljon tuulimyllyjä ja tuulivoimaloita. Tanskalaiset ovat kovia pyöräilijöitä eikä ole mikään ihme nähdä kuninkaallisiakin pyörän selässä.

Opettajalle:

tarjotaan tanskalaista ruokaa (smørrebrødejä, wienereitä) luetaan H.C. Andersenin rakennetaan legoista linnoja, laivoja, ihmisiä, tehdään tuulivoimaa, (askarrellaan viirejä ja puhalletaan niihin), lauletaan tanskalaisia lauluja, kuten Mamma Marakassi, Muurahais-samba, Pienenpieni veturi

SUOMI, kymmenien tuhansien järvien ja laajojen metsien maa, on meidän isänmaamme. Suomalaiset ovat ylpeitä siitä, että ovat suomalaisia, vaikka Suomi on ollut itsenäinen valtio vasta lähes 90 vuotta. Sitä ennen se oli Venäjän suuriruhtinaskunta ja vielä sitä ennen se kuului Ruotsille. Suomessa on vähän yli viisi miljoonaa asukasta ja valtiota hallitsee presidentti. Pääkaupunki on Helsinki. Suomen viralliset kielet ovat suomi ja ruotsi. Suomen lipussa on valkoisella pohjalla sininen risti, taivaan ja pilvien värit. Muissa maissa Suomi tunnetaan ehkä parhaiten Nokian puhelimista ja Muumeista, joiden seikkailusta kirjoitti suomalainen Tove Jansson. Sauna on myös ihan suomalainen keksintö, samoin kannel, jota suomalaisissa pirteissä ennen soitettiin. Tärkeä suomalainen työkalu on puukko. Sillä tehtiin ennen monenlaisia puhdetöitä, lelujakin. Sanotaan, että Joulupukki tonttuineen asuu Suomen Korvatunturilla. Maalaistaloissa uskottiin ennen asuvan kotitonttuja, jotka huolehtivat talosta ja pitivät karhut ja sudet loitolla. Jouluna pantiin portaille puurolautanen tonttua varten.

Opettajalle:

syödään suomalaista ruokaa (karjalanpiirakoita, silakkalaatikkoa, mämmiä, Runebergintorttuja) luetaan Muumi-kirjoja, katsellaan Muumi-videoita, kuunnellaan ja lauletaan suomalaisia vanhoja ja uusia lastenlauluja, kuten Piiri pieni pyörii ja Telefooni Afrikassa

ISLANTI, tullen ja jään maa, syntyi, kun meren alainen mannerlaatta repesi Atlantin valtamerialla satoja tuhansia vuosia sitten ja maan sisuksista pursui kuumaa massaa. Viikingit löysivät Islannin yli kaksituhatta vuotta sitten. Islannissa on ainakin kolmekymmentä tulivuorta, jotka saattavat purkautua milloin vain. Eri puolilla Islantia on kuumia lähteitä eli geysirejä, jotka ruiskuttavat ilmaan tulikuumaa vettä. Geysirin päällä voi vaikka keittää puuroa. Islannin sisäosassa taas on laaja jäätikkö, joka ei sula koskaan. Suuria puita ei Islannissa kasva ollenkaan. Sanotaankin, että jos islantilainen eksyy metsässä, hänen tarvitsee vain nousta seisomaan, niin löytää heti kotiin.

Islannin pääkaupunki on Reykjavík, suomeksi savulahti. Se on oikeastaan virheellinen nimi, koska Reykjavíkin ilma on hyvin puhdasta, kun talot lämmitetään kuumien lähteiden vedellä. Islantilaiset ovat himokylpijöitä. Iltapäivisin, töiden, koulun ja päiväkodin jälkeen, islantilaiset menevät kylpylöihin, joiden eri lämpöisissä altaissa tava-

taan kavereita, jutellaan ja nauretaan. Islantilaisilla on aina ollut monenlaisia satuolentoja, maahisia, peikkoja ja keijukaisia. Useimmat niistä ovat kilttejä, mutta kuitenkin vähän pelottavia. Ennen niiltä kysyttiin neuvoa aina kun piti tehdä tärkeä päätös. Nykyäänkin monet islantilaiset juttelevat mielessään peikkojen ja keijukaisten kanssa.

Islanninponin erikoinen askellaji on töltti, joka näyttää siltä kuin ratsastaja ei hytkyisi ollenkaan. Islannin lipussa on sinisellä pohjalla punainen, valkoreunainen risti. Islannissa on presidentti niin kuin Suomessakin.

Islantilaisille etunimi on tärkeämpi kuin sukunimi. Sukunimi kertoo, kenen tytär tai poika olet. Anna Eiriksdóttir on Eerikin tytär ja Halldór Eiríksson on Eerikin poika.

Opettajalle: syödään islantilaista ruokaa (lihakeittoa), mietitään, miltä oma nimi kuulostaisi islantilaisittain, pukeudutaan peikoiksi ja keijukaisiksi

FÄRSAARET muodostuvat 22 pienestä saaresta, joista neljässä ei ole yhtään asukkaita. Ne syntyivät laavapurkauksesta 50 miljoonaa vuotta sitten keskelle merta. Färsaaret kuuluvat Tanskalle, mutta saarelaiset saavat itse päättää omista asioistaan.

Färsaarten lipussa on valkoisella pohjalla punainen sinireunainen risti. Pääkaupunki on Tórshavn. Färsaarilla asuu monta kertaa enemmän lampaista kuin ihmisiä. Saarten nimi onkin suomeksi Lammassaaret. Lampaanvillasta kudotaan villapaitoja, myssyjä ja lapsia. Färsaaret ovat lintubongareiden paratiisi. Kansallislintu on mustavalkoinen, punanokkainen tjaldur, meriharakka. Meressä elää hylkeitä ja valaita, joita pyydystetään suurin määrin, vaikka kaikki eivät sitä hyväksykään, koska pelätään, että ne kuolevat sukupuuttoon. Färsaarilla ei kasva puita. Ikivanhoja ketjutansseja harrastetaan edelleenkin. Ketjutanssi saattaa kestää joskus kokonaisen yön. Tanssijat laulavat vanhoja sankaritarinoita ja niissä voi olla monta kymmentäkin säkeistöä.

Färsaarelaiset uskoivat ennen, että kun näkee hylkeen veneen edessä, se merkitsee onnettomuutta, mutta jos hylje on veneen takana, se tietää hyvää.

Opettajalle: syödään färsaarelaista ruokaa (lammasta, kalapullia) opetellaan ketjutanssia

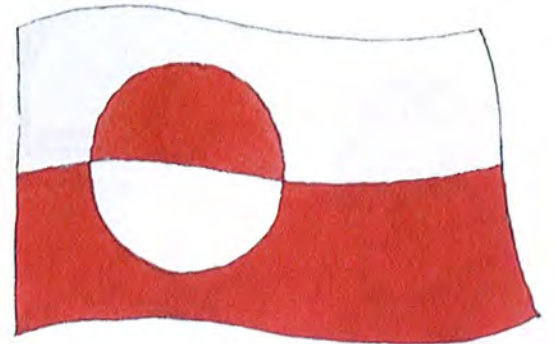

GRÖNLANTI kuuluu Tanskalle samalla tavoin kuin Färsaaret. Grönlannin lipussa on punavalkoinen pohja ja punavalkoinen pallo ja se esittää mereen laskevaa aurinkoa. Grönlannissa on asukkaita nykyään 75 000 henkeä. Grönlantilaiset ovat metsästäjäkansaa, pyydystävät jääkarhuja, mursuja, hylkeitä ja valaita. Joskus saatetaan metsästysretkillä yöpyä lumimajassa, iglussa, joka rakennetaan kovaksi pakkautuneesta lumesta. Kun iso valas saadaan kiinni, on se juhlan paikka. Silloin tanssitaan rumputansseja ja lauletaan pitkälle yöhön. Valaista saadaan lihaa, rasvaa ja nahkaa. Nahkoista tehdään vaatteita. Grönlantilaisten miesten juhlavaate on jääkarhunnahasta tehty housut. Pikkupojillakin on ensimmäisenä koulupäivänä sellaiset. Jääkarhun kaatamista varten pitää olla lupa. Metsästysmatkoilla liikutaan koiravaljakoilla. Ennen Grönlannissa tervehdittiin hieromalla neniä yhteen.

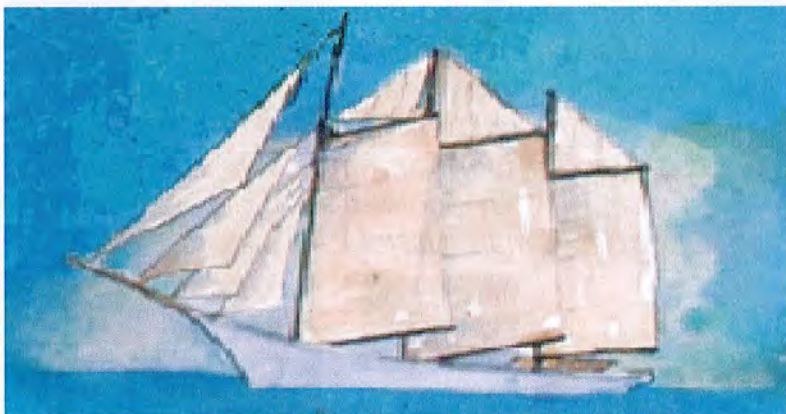
Opettajalle:

luetaan grönlantilainen satu, tanssitaan rumputansseja, rakennetaan iglu styroxista tai sokeripaloista, tervehditään grönlantilaisittain

AHVENANMAA kuuluu Suomelle, vaikka se on lähempänä Ruotsia ja sen virallinen kieli on ruotsi. Pääkaupunki on Maarianhamina. Ahvenanmaalaiset olivat ennen kovia purjehtijoita ja nelimastoinen Pommern-laiva on nyt museona kertoen niistä ajoista. Ahvenanmaalla on paljon sellaisia puita, kukkia ja perhosia, jotka eivät muualla Suomessa viihdy. Siellä on myös hyvät tiet pyöräilijöille.

Ahvenanmaan lipussa on sinisellä pohjalla punainen, keltareunainen risti. Juhannuksena Ahvenanmaalla jokaisessa kylässä rakennetaan yhteisvoimin juhannussalko, joka koristellaan oksilla, kukilla, erivärisillä nauhoilla ja pienoisveneillä.

Opettajalle:

syödään ahvenanmaalaista ruokaa (kalaa, mustaaleipää) askarrellaan juhannussalko

SAAMELAISET asuvat Lapissa Suomen, Ruotsin ja Norjan alueella. Ennen aikaan saamelaiset vaelsivat koko vuoden porojensa kanssa ja asuivat poronahoista tehdyssä teltan tapaisessa kodassa, mutta nykyään he asuvat kerros- ja omakotitaloissa. Lasten on helpompi olla päiväkodissa tai koulussa, kun asuinpaikka ei muutu. Saamelaisten lapinpuku on koristettu kirjavilla nauhoilla ja siinä on paljon erilaisia hopeakoristeita. Saamelaisten juhlat ovatkin hauska näky, kun väki on pukeutunut iloisen värisiin vaatteisiin. Nykyään useimmat saamelaiset ovat samanlaisissa töissä kuin "lantalaisetkin".

Saamelainen kotieläin on poro. Keväällä ja syystalvella pidettävissä poroerotteluissa

porot ajetaan aitaukseen ja promiehet pyydystävät niitä lassoilla eli suopungeilla ja tekevät niihin omat korvamerkintänsä. Lapset otetaan aina mukaan juhliin ja poroerotteluihin. Muutamia vuosikymmeniä sitten saamen kieltä ei saanut puhua kouluissa, mutta nyt siinä annetaan opetusta, lapsille järjestetään kielipesiä ja saamelaisilla on myös omakieliset radiolähetykset.

Saamenmaan lipussa on sini/punaisella pohjalla rengas, joka kuvaa auringon ja kuun kehää. Lipun muut värit ovat vihreä ja keltainen. Kuvion aihe on saatu saamelaisesta noitarummusta. V.2004 Saamen kansallispäivä 6. helmikuuta oli ensimmäistä kertaa virallinen liputuspäivä Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaisalueilla.

Suomessa asuu yli 7000 saamelaista, joista suuri osa Saamenmaan ulkopuolella. Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiset ovat alkuperäiskansoja, joiden asiat ratkaistaan omilla saamelaiskäräjillä.

Opettajalle:

syödään saamelaista ruokaa (poronkärjistystä, ohrarieskaa, juusto-leipää, lakkahilloa) harjoittelee suopunginheittoa, rummutetaan, kuuntelee levyiltä joikuja, harjoitellaan joikaamista, askarrellaan luonnonmateriaaleista, nahasta, puusta, etsitään Suomen saamelaisalue kartasta (Enontekiö, Inari, Utsjoki, Vuotso).

Kaikissa Pohjoismaissa asuu myös paljon uusia maahanmuuttajia. Jotkut ovat tulleet tänne, meidän rauhalliseen Pohjolaamme, puhtaan ilman perässä, jotkut taas pakolaisina, toivoen voitavansa elää täällä turvassa. Samalla tavoin asukkaat tulivat tuhansia vuosia sitten Pohjolaan, hyvää kotipaikkaa etsien.

Ensimmäisiä maahanmuuttajia taisivat olla romanit, joita alkoi tulla tänne Intiasta yli 400 vuotta sitten. Romanit ovat saamelaiten tavoin Suomen kansallisia vähemmistöjä ja heille tulee antaa samat oikeudet ja kohtelu kuin muillekin suomalaisille. Nykyään romaneja on Suomessa kymmenisentuhatta. Uudempia maahanmuuttajia ovat esimerkiksi somalit ja vietnamilaiset.

POHJOISMAISIA KANSANSATUJA

Sadulla on kaikkialla maailmassa yli tuhatvuotiset perinteet, myös Pohjoissa. Kalevalaisessa runoudessa sadut olivat tärkeitä. Niitä kerrottiin viikinkien leireissä ja kotoisissa puhdeilloissa. Seuraavassa valikoimassa on yksi kansansatu kustakin Pohjoismaasta. Ne on otettu ruotsalaisen Gemma Funtek-Snellmanin keräämästä kokoelmasta, jossa on Pohjoismaiden tunnetuimpia kansansatuja. Suomennos *Pohjoismaisia kansansatuja* ilmestyi v. 1949 Kuvataide-kustantamon julkaisemana. Oheiset sadut ovat näistä hiukan lyhennettyjä.

POIKA, JOKA SÖI KILPAA PEIKON KANSSA

Norjalainen
kansansatu

Oli kerran talonpoika, jolla oli kolme poikaa. Hän oli köyhä ja lisäksi vanha ja heikko. Mutta pojat olivat laiskoja ja haluttomia kunnon työhön. Taloon kuului suuri ja synkkä metsä. Isä kehoitti poikia lähtemään metsänhakuuseen hankkimaan rahaa talon velkojen maksuksi.

Aikansa puhuttuaan hän sai pojat lopulta suostumaan. Vanhimman pojan oli määrä lähteä ensimmäisenä. Hän meni syvälle metsään ja alkoi hakata vanhaa naavaista kuusta. Silloin suuri, valtava peikko ilmestyi äkkiä hänen eteensä.

-Jos kaadat metsääni, isken sinut kuoliaaksi, peikko sanoi.

Kun poika kuuli tämän, hän heitti kirveen pois ja lähti kotiin kiireen vilkkaa. Hengästyneenä hän syöksyi tupaan kertoen mitä oli tapahtunut. Mutta isän mielestä poika oli pelkuri raukka. Koskaan ei peikko ollut peloittanut häntä pois metsästä, kun hän oli nuorena siellä ollut.

Kun keskimäinen poika seuraavana päivänä meni metsään, hänelle kävi aivan samalla tavalla kuin veljellekin. Tuskin hän oli ehtinyt paria kertaa iskeä kirveellään, kun jo peikko ilmestyi näkyviin.

-Jos kaadat metsääni, isken sinut kuoliaaksi, se sanoi.

Poika pelästyi niin, ettei uskaltanut enää katsahtaakaan peikkoon, vaan heitti kirveen pois ja lähti kypälämäkeen ainakin yhtä nopeasti kuin veljensä.

Kun hän tuli kotiin, isä suuttui sanoen, ettei peikko koskaan hänen nuorena ollessaan ollut peloittanut häntä metsässä.

Kolmantena päivänä Tuhkimo halusi lähteä matkaan.

-Sinä nyt ainakin teet työn loppuun, sinä, joka et vielä koskaan ole edes käynyt oven ulkopuolella, vanhemmat veljet ivasivat häntä. Vastaamatta mitään Tuhkimo pyysi vain saada kunnolliset eväät mukaansa. Äiti asetti padan tulelle ja valmisti pojalle vähän juustoa. Juusto pantiin reppuun ja Tuhkimo meni metsään.

Hänen hakattuaan vähän aikaa peikko ilmestyi paikalle.

-Jos kaadat metsääni, isken sinut kuoliaaksi, se sanoi.

Mutta poikapa ei säikähtänyt, vaan ryntäsi hakemaan juustoaan ja puristi sitä niin, että hera tihkui. Jos et ole hiljaa, hän huusi peikolle, niin puristan sinuakin samalla tavalla

kuin puristan vettä tästä valkoisesta kivistä.

-Taivas varjelkoon, peikko sanoi. Armahda minua niin autan sinua puiden kaadossa. Tällä ehdolla poika armahti peikkoa, joka osoittautui oikein kelpo puunhakkaajaksi. Niin he kaatoivat ja hakkasivat monta mottia sinä päivänä.

Kun alkoi tulla ilta, peikko sanoi:

-Nyt voit sinä seurata minua. Minun kotini on lähempänä kuin sinun.

Pojalla ei ollut mitään tätä vastaan. Kun he tulivat peikon tuvalle, peikko alkoi tehdä tulta takkaan ja lähetti pojan hakemaan vettä. Mutta korvot, joilla vettä piti tuoda, olivat raudasta ja niin suuria ja painavia, ettei poika jaksanut edes nostaa niitä pois paikoiltaan.

-Tällaisia sormustimia ei kannata käyttää. Tuon koko kaivon tullessani, poika huusi.

-Älä hyvä ystävä, en voi tulla toimeen ilman kaivoani. Tee sinä tuli, niin minä haen vettä.

Peikon tuotua vettä he keittivät valtavan padallisen puuroa.

-Mitäs arvelet? Söisimmekö kilpaa puuroa, poika ehdotti.

-Mielihyvin, vastasi peikko, joka arveli kilvasta hyvin selviytyvänsä. Niin he istuutuivat pöytään, mutta poika asetti salaa nahkareppunsa vatsalleen.

Syödessään hän ajoi suurimman osan puurostaan reppuun, ja kun se tuli täyteen, hän leikkasi siihen puukollaan reiän jatkaen syömistään. Peikko katseli häntä mitään puhumatta. Niin he söivät ja söivät, kunnes peikko pitkän tovin kuluttua viimein pani pois lusikkansa sanoen:

-Nyt en enää jaksakaan enempää.

-Älä toki vielä lopeta, minä tuskin olen päässyt edes puoliväliin. Tee samoin kuin minä, leikkaa aukko vatsaasi, niin jaksat syödä niin paljon kuin haluat.

-Eikö se koske kauheasti? peikko kysyi.

-Ei vähääkään, poika vastasi.

Peikko teki työtä käskettyä ja menetti henkensä. Mutta poika otti ja vei kotiinsa kaiken tuvassa olleen kullan ja hopean ja maksoi talon velat, kuten arvata saattaa.

HARMAA MIES

*Islantilainen
kansansatu*

Oli kerran kuningas ja kuningatar, joilla oli suuri valtakunta. Valtakunnassa asui vanha mies vaimonsa kanssa pienessä tuvassa. Kuninkaalla oli paljon karjaa, mutta vain yksi ainoa tytär. Vanha mies oli hyvin köyhä. Lapsia hänellä ei ollut yhtään. Hän ja hänen vaimonsa omistivat vain yhden lehmän.

Eräänä sunnuntaina ukko meni kirkkoon, jossa hänellä oli tapana käydä. Pappi puhui hyvin kauniisti laupeudesta ja kaikesta hyvästä, mikä siitä seuraa. Ukon tultua kotiin eukko kysyi, minkälainen saarna oli ollut. Hilpeänä ja iloisena ukko kertoi, että sattui kerrankin hyvin, kun hän kuuli papin saarnan juuri sinä sunnuntaina. Pappi oli nimittäin sanonut, että ken antaa, hän saa tuhatkertaisesti takaisin. Sitä ei pitäisi ottaa aivan kirjaimellisesti, arveli eukko. Hänen mielestään ukko ei ollut oikein ymmärtänyt papin tarkoitusta. Mutta ukko piti päänsä ja he riitelivät vähän aikaa pääsemättä yksimielisyyteen.

Ukko alkoi miettiä, kenelle lahjoittaisi lehmänsä ja päätti mennä papin luo. Papin, jos jonkun, pitäisi pysyä sanassaan, ukko ajatteli. Eukon mielestä asiat olivat mahdollisimman huonosti. Mutta ukko ei kuunnellut häntä vaan lähti kuin lähtikin papin luo ja lahjoitti hänelle lehmänsä. Pappi ihmetteli hiukan ja kysyi, mikä oikein oli tarkoituksena. Ukko selitti kaiken, mutta pappi haukkui ukon perinpohjin, koska tämä oli ymmärtänyt väärin hänen saarnansa, ja ajoi hänet kotiin lehmineen päivineen. Masentuneena ukko otti lehmänsä ja lähti. Ukon parhaillaan taivaltaessa kotiin päin nousi kauhea rajuilma. Nyt ovat hyvät neuvot tarpeen, ajatteli ukko. Hänen parhaillaan tuumiessaan, miten selviytyisi, tuli hänen luokseen mies säkki selässään.

-Kuinka olet liikkeellä näin kurjalla ilmalla ja vielä lehmä mukanasasi? mies kysyi.

Kun ukko oli kertonut asian, miehellä oli heti ehdotus valmiina.

-Lehmästä sinun on kuitenkin luovuttava voidaksesi itse selviytyä. Eiköhän ole parasta, että annat minulle lehmän ja otat sen sijaan säkkini. Se on kevyt kantaa selässä, ja sisällä siellä on sekä lihaa että luita.

He sopivat asiasta. Mies katosi lehmä mukanaan ja ukko tallusteli kotiin päin selässä säkki, joka ei ollut ollenkaan niin kevyt, kuin hän oli luullut. Kotona eukko oli aivan suunnitellaan kiukusta vaihtokaupan vuoksi, mutta ukko pyysi häntä panemaan vesipadan tulelle, sillä nyt oli jo toden totta saatava ilta-ateria. Eukko otti suurimman patansa ja täytti sen vedellä ja sitten he alkoivat odotella veden kiehumista.

Kun ukko ryhtyi avaamaan säkkiä, alkoi sen sisältö elää ja liikkua. Ja kun hän viimein sai sen auki, hyppäsi sieltä esiin ilmielävä mies, joka oli harmaa kiireestä kantapäähän.

-Keittäkää mitä tahansa muuta, mutta älkää minua, mies sanoi.

Ukko hämmästyi niin, ettei saanut sanaa suustaan. Mutta eukko moitti ja mukisi ja selitti, että tässä oli palkka ukon yksinkertaisuudesta.

-Ensin menetät ainoan elämänturvamme ja sitten tuot vielä kotiin vieraan, jota on syötettävä, huusi vaimo. Ja hän jatkoi haukkumistaan, kunnes harmaa mies oli saanut tarpeekseen ja lähti ulos etsimään jotakin syötäväksi kelpaavaa.

Jonkin ajan kuluttua mies tuli takaisin mukanaan vanha lihava pessi ja sanoi että se pitäisi teurastaa. Sekä eukko että ukko tulivat hiukan mieltäväsiksi, sillä he ymmärsivät kyllä, että pessi oli varastettu. Mutta tilanne oli niin houkutteleva että he antoivat suostumuksensa.

Nyt herkuteltiin tuvassa, kunnes pessi oli syöty loppuun, ja silloin toi harmaa mies toisen pessin ja sen jälkeen kolmannen, neljännen ja viidennen. Vanhuksista ei ollut ollenkaan hullumpaa pitää harmaata miestä luonaan vieraanaan, sillä nyt heillä oli lampaan lihaa niin paljon kuin jaksoivat syödä.

Mutta kuninkaan paimen huomasi, että silloin tällöin katosi eläin laumasta. Ja kun viides lammas oli kadonnut, hän ilmoitti kuninkaalle, että lähistöllä oli varmaan varas. Kuningas sai kuulla uudesta tulokkaasta, joka asui vanhusten luona ja hän kutsutti miehen luokseen. Ukko ja eukko olivat kuolla pelästyksestä, sillä nyt heidän hyväntekijänsä hirtettäisiin varkaana ja silloin heidän hyvät päivänsä olisivat lopussa.

Linnassa kuningas tahtoi tietää, miksi harmaa mies oli varastanut ne viisi lammasta.

-Tein sen noiden kahden vanhuksen tähden, jotka asuvat tuossa tuvassa. Heillä ei ole mitään syötävää. Sinulla on enemmän kuin koskaan tarvitset, ja minusta on enemmän kuin oikein, että he saavat nauttia hiukan yltäkylläisyydestäsi.

Kuningas kieltämättä vähän yllättyi vastauksesta, sillä hänen täytyi todella sisimmässään myöntää, ettei mies ollut niinkään väärässä. Siksipä hän sanoi, että vapauttaisi miehen rangaistuksesta, jos hänen seuraavana päivänä onnistuisi varastaa kuninkaan viisivuotias härkä, jonka paimenet saisivat ajaa laitumelle metsään. Jos hän epäonnistuisi, hänet hirtettäisiin. Harmaan miehen mielestä tämä oli aivan mahdotonta, sillä kuningas tietysti antaisi vartioida härkäänsä erikoisen huolellisesti, ja kuinkapa hän silloin pääsisi varastamaan sitä.

Tuvassa syntyi suuri ilo harmaan miehen palatessa takaisin. Aikaisin seuraava aamu- na harmaa mies nousi ja lähti metsään köysi mukanaan. Hän kiipesi suureen tammeen, joka kasvoi sen tien varrella, jota hän tiesi paimenten kulkevan. Hän pani köyden kaulaansa ja jäi riippumaan tammeen.

Vähän ajan kuluttua paimenet tulivat härkä mukanaan tietä pitkin. He huomasivat heti miehen, joka riippui tammessa, ja ymmärsivät asian vain yhdellä tavalla. Hän oli tietysti varastanut muiltakin kuin kuninkaalta, ja oli siitä syystä hirtetty puuhun. Nyt kai hän luopuisi härän varastamisesta, muuta mahdollisuutta tuskin oli, arvelivat paimenet ja jatkoivat matkaansa.

Heidän kadottuaan näkyvistä harmaa mies kiipesi alas puusta, juoksi oikotietä metsän poikki ja ripustautui taas erääseen tien vieressä kasvavaan tammeen. Kun paimenet näkivät hänet, eivät he uskoneet silmiään, vaan arvelivat, että kysymyksessä oli noituus.

-Ei voi olla kahta aivan samannäköistä miestä. Tästä täytyy ottaa selvää. Juoksemme takaisin katsomaan, vieläkö toinen riippuu puussa, he sanoivat.

He sitoivat härän tammeen ja juoksivat tiehensä. Harmaa mies ei hidastellut kiivetes- sään tammesta alas. Hän irroitti härän ja talutti sen kiireimmiten kotiin tuvalle. Siellä se teurastettiin, nyljettiin, tehtiin rasvasta kynttilöitä ja herkuteltiin hyvällä lihalla. Ja ilo oli ylimmillään. Paimenet huomasivat tietysti tulleensa petetyiksi ja lähtivät takaisin kunin- kaan luo kertomaan asiasta. Kuningas antoi heti noutaa harmaan miehen luokseen. Mo- lemmat vanhuksat tuvassa olivat vallan kauhuissaan, sillä nyt jos koskaan heidän

hyväntekijänsä hirtettäisiin. Mutta harmaa mies oli hilpeä ja iloinen ja lähti heti kuninkaan-kartanoon.

-Sinäkö olet varastanut härkäni, kuningas kysyi.

-Sehän minun oli tehtävä pelastaakseni henkeni, harmaa mies vastasi.

-Saat anteeksi, jos ensi yönä onnistut varastamaan sängystä sekä minut että kuningattaren. Jos et onnistu, sinut armotta hirtetään.

Harmaa mies puisti päätään.

-Siihen ei pysty kukaan. Kuinka voit kuvitella minun suoriutuvat sellaisesta, harmaa mies valitti.

-Se on sinun asiasi, vastasi kuningas, ja harmaa mies lähti kotiin.

Illalla pimeän tultua hän otti suuren korkeakupuisen ja leveälierisen hatun, joka kuului ukolle, ja teki siihen paljon reikiä, joihin hän pani härän rasvasta tehtyjä kynttilöitä. Sitten hän kiinnitti vielä päällensä joukon kynttilöitä, pani hatun päähänsä ja härännahan kainaloonsa sekä lähti linnan kappeliin. Härän nahan hän pani alttarin eteen, sytytti kaikki päällään olevat kynttilät ja alkoi soittaa kelloa.

Kuningas ja kuningatar heräsivät kellonsoittoon ja katsoivat ikkunasta, mikä oli hätänä. Suureksi hämmästykseseen he silloin näkivät loistavan, säteilevän olennon seisovan kirkon portilla. Sen täytyy varmaan olla enkeli, joka on tullut tuomaan sanomaa taivaasta, he arvelivat. Häneltä on rukoiltava armeliaisuutta. He pukeutuivat nopeasti kuninkaallisen juhlapukuun ja kiirehtivät enkelin luo, polvistuivat hänen eteensä ja pyysivät syntejään anteeksi. Mutta enkeli seiso ylevänä ja ankarana vastaten, että hän vasta kirkossa kuulisi heidän rukouksensa.

He seurasivat enkeliä kirkkoon, missä hän sanoi heille, että heidän syntinsä annettaisiin heille anteeksi vain yhdellä ehdolla: heidän oli ryömittävä alttarin edessä olevaan härän nahkaan. Kuningas ja kuningatar tekivät työtä käskettyä, mutta tuskin he olivat

päässeet sisään, kun jo enkeli solmi nahan kiinni. Kuningas kysyi, miksi hän niin teki.

-Kerronpa sinulle, etten ole ollenkaan mikään enkeli, kuului vastaus. Sitten harmaa mies pudisti kaikki kynttilät päältä ja raahatessaan nopeasti härännahkaa poikki kirkonlattiaan hän jatkoi:

-Olen sinun vanha tuttavasi, harmaa mies vanhasta tuvasta, joko muistat. Nyt olen varastanut sekä sinut että kuningattaren, kuten eilen käskit. Sinun on nyt täytettävä eräs toiveeni, muuten en päästä teitä nahasta pois.

Kuninkaalla ei ollut muuta neuvoa kuin myöntyä kaikkeen, mitä harmaa mies pyysi. Hän halusi saada kuninkaantytären ja puoli valtakuntaa sekä lisäksi vielä luvan tuoda vanhukset luokseen asumaan. Kuningas suostui tähän ja vannoi pysyvänsä sanassaan, jolloin harmaa mies vapautti kuningasparin.

Sen jälkeen mies meni kotiin ukon ja eukon luo ja käski heidän vähän siistiä itseään, sillä he muuttaisivat kuninkaan luo. Kun he kolmisin tulivat kuninkaan kartanoon, heidät otettiin niin hyvin vastaan, ettei valituksen syytä ollut. Harmaa mies sai kuninkaantytären ja puoli valtakuntaa. Häpäivällisillä hän kertoi olevansa naapurivaltakunnan kuninkaan poika. Hän oli kuullut puhuttavan köyhästä ukosta ja hänen lehmästään ja oli sopinut papin kanssa, että koettaisi saada papin sanat toteutumaan aivan kirjaimellisesti, koska ukko niin lujasti uskoi niihin. Että ukko oli tyytyväisistä tyytyväisin, voi hyvin ymmärtää.

Harmaa mies sai kuninkaan kuoltua periä koko valtakunnan. Hän hallitsi kuningattarensa kanssa kauan ja onnellisena. Molemmat vanhukset elivät hänen luonaan rikkaudessa ja yltäkyläisyydessä elämänsä loppuun asti.

SATU POJASTA, JOKA OLI PUHEESSAAN KUNINKAAN- TYTÄRTÄKIN NOKKELAMPI

*Suomalainen
kansansatu*

Olipa kerran kuninkaantytär, joka oli niin sukkelasanainen, ettei koko maailmassa luultu olevan miestä, jolle hän jäisi vastauksen velkaa. Sen tähden kuningas antoi kuuluttaa valtakunnassaan, että hän antaisi tyttärensä vaimoksi sille, joka olisi puheissaan prinsessaa nokkelampi. Sattuipa muuan kerjäläispoika kuulemaan tämän kuninkaan lupauksen ja arveli itseksensä:

-Ei kai kuninkaantytär sen kummempi liene kuin muutkaan naiset. Minulle hän kyllä jää vastauksen velkaa, tulinpa hänen suunsa kuin tukinkin.

Mietittyään asiaa vähän aikaa hän etsi matkatoverin avukseen ja otti hänet mukaansa kuninkaan linnaan. Matkalla hän sattumalta sai kiinni varpusen ja ihastui siihen niin, että pani sen talteen konttiinsa. Toinen kummasteli tätä kovasti ja kysyi ihmeissään:

-Mitä aiot sillä tehdä tällaisella matkalla?

-Kyllä sitä vielä tarvitaan, poika vastasi tarkemmin asiaa selittämättä ja lähti kulkemaan edelleen. Vähän matkaa kuljettuaan hän näki tiepuolessa variksenpojan joka ei vielä kyennyt lentämään. Hän otti sen kiinni ja pani konttiinsa. Kappaleen matkaa taas taivallettuaan hän tavoitti korpin ja korjasi senkin talteen. Vähän edempänä hän löysi ensin tarhapöllön, sitten härän ja viimeksi vielä mykän akan. Kaikki hän otti mukaansa sanoen ihmettelevälle toverilleen:

-Älähän huoli, kyllä näitä kaikkia vielä tarvitaan, ennen kuin asia on toimitettu.

Heidän päästyään kuninkaan linnaan kuninkaantytär oli jo pihalla vieraita vastassa, hän kun oli niin karkäs juttelemaan sekä ylhäisten että alhaisten kanssa. Kerjäläispojan nähtyään hän kysyi tältä heti:

-Mitä sinulla, poikasen. on pussissasi? Taidatpa olla tärkeillä asioilla, koska sinulla oikein on palvelija mukanas.

-Eipä kannata kehua, poika sanoi, lähdinpä vain sitomaan kuninkaantyttären sanoistaan.

-Annahan kuulua, kuninkaantytär sanoi rohkeasti ja aivan kuin poikaa pilkaten, sillä koko hoviväki oli pihalla kuuntelemassa. Silloin poika pisti kätensä konttiin ja nipisti hiukan varpusta, niin että se hädissään sanoi: täy, täy.

-Ymmärrätkö tätä kieltä? poika kysyi kuninkaantyttäreltä.

-En, en ymmärrä sitä, tyttö vastasi.

Sitten poika puristeli kontissaan olevaa varista, niin että se huusi: vaak, vaak. Kuninkaantyttären täytyi taas myöntää, ettei ymmärtänyt.

-Taidatkos tätä kieltä? poika sitten kysyi puristaen korppia, joka kohta alkoi kontista huutaa: koronk, koronk. Sitten hän tavoitti kädellään tarhapöllöä, joka hädissään äänteli: pu-pu-puh. Kun kuninkaantytär ei näitäkään kieliä ymmärtänyt, poika nykäisi vierellään seisovaa härkää, joka heti paikalla mörähti: möö-yh, möö-yh.

-En minä osaa härän kieltä, kuninkaantytär sanoi.

-Etpä toden totta ole vielä tähän mennessä ollut kovinkaan nokkela, mutta nyt vasta aion toden teolla sitoa sinut sanoistasi. Näin puhuessaan hän nipisti mykkää akkaa niin kovasti käsivarresta, että akka tuskissaan alkoi popottaa: hopp, popp, po, hopp, popp, po!

Kun kuninkaantytär ei akankaan puhetta ymmärtänyt eikä osannut siihen vastata, täytyi kaikkien todistaa ja myöntää, että hän oli jäänyt pojalle vastauksen velkaa. Tähän täytyi kuninkaankin tyytyä ja pitää lupauksensa, jonka oli kuuluttanut valtakunnassaan. Näin sai kerjäläispoika kuninkaantyttären vaimokseen ja peri appensa kuoltua koko valtakunnan.

Sen pituinen se.

PEUKALOINEN

Ruotsalainen kansansatu

Oli kerran köyhä torppari, jolla oli kolme poikaa, vanhimman nimi oli Pekka, keskimäinen oli Paavo ja nuorinta sanottiin pienen kokonsa tähden Peukaloiseksi. Mutta vaikka Peukaloinen olikin kooltaan veljiään pienempi, hän oli heitä verrattomasti älykkäämpi ja lisäksi itsepäinen ja utelias.

Torppa oli köyhä, siellä kärsittiin usein leivänpuutetta. Eräänä päivänä torppari sanoi pojilleen:

-Nyt te vanhimmat saatte lähteä maailmalle ansaitsemaan. Olen kuullut kuninkaan tarvitsevan väkeä. Linnan pihalle on kasvanut suuri ja tuuheaoksainen tammi, joka siinä määrin pimittää linnaa, että siellä on poltettava valoja aamusta iltaan, eikä ole ketään joka kykenisi puun kaatamaan. Lisäksi linnassa ei ole vettä, minkä tähden on käytettävä olutta pesuvetenä. Nyt kuningas on luvannut sille joka kaataa puun ja hankkii vettä, prinsessan ja puoli valtakuntaa.

-Sinne me lähdemmekin ja ihan heti paikalla, sanoivat vanhimmat pojat.

-Minä kai pääsen mukaan, Peukaloinen kysyi.

Mutta veljet eivät olleet kovin innostuneita.

-Mitä me sinulla tekisimme. Sinä olet tyhmä ja pieni, sinä olisit vain meille vaivaksi.

-Tulen mukaan joka tapauksessa, Peukaloinen sanoi. Ja silloin kun Peukaloinen oli itsepäinen, oli toisten mukauduttava. Niin lähtivät veljekset matkaan. Vanhimmat pojat marssivat suoraan eteenpäin katsomatta oikealle tai vasemmalle, mutta Peukaloinen juoksenteli joka puolella tutkien kaikkea, mitä näki. Kuljettuaan pitkän matkaa he kuuluivat jonkun hakkaavan metsässä. Peukaloinen höristeli heti korviaan ja lähti äänen suuntaan vähääkään välittämättä vaikka veljet pilkkasivat hänen uteliaisuuttaan.

Kuljettuaan vähän matkaa hän näki kirveen, joka aivan itsestään kenenkään kiinni pitämättä kierteli metsässä ja hakkasi puita, niin että oksat ja lastut lentelivät. Peukaloisen mielestä tämä oli hyvin omituista. Hän meni lähemmäksi, kumarsi hyvin kohteliaasti ja sanoi:

-Hyvää päivää, Kirves. Miksi kiertelet tääällä metsää hakkaamassa?

-Päivää, Peukaloinen, kirves vastasi. Olen tehnyt tätä jo kaksisataa vuotta ja odottanut koko ajan vain sinua.

-Sittenpä en tullutkaan liian aikaisin, Peukaloinen sanoi. Saat tulla mukaani, ehkä hyvinkin tarvitsen sinua joskus. Hän otti kirveestä varren pois, pani sen reppuunsa ja juoksi kiinni veljensä jotka olivat ehtineet pitkän matkaa edelle.

-No, mitä sinä hupsu siellä näit? veljet kysyivät.

-Näin vain kirveen, joka kaatoi metsää, Peukaloinen vastasi.

-Sen tähden tuskin olisi kannattanut juosta jalkojaan väsyksiin, veljet sanoivat ylimielisesti.

-Ehkäpä ei, mutta sitä oli kuitenkin hauska katsella, Peukaloinen sanoi korjaten selkäreppunsa asentoa.

Kuljettuaan pitkän matkaa he kuuluivat jonkun vähän etäämpänä hakkaavan kalliota. Peukaloinen höristeli heti korviaan ja lähti kohti kalliota veljien pilkkapuheiden saattamana. Vähän aikaa juostuaan hän näki kuokan, joka kenenkään kiinni pitämättä hakkasi kalliota voimiensa takaa. Peukaloisen mielestä tämä oli hyvin kummallista, hän meni lähemmäksi ja sanoi kohteliaasti kumartaen:

-Hyvää päivää, Kuokkaseni, mitä sinä siellä oikein kaivat?

-Kas, päivää, Peukaloinen, kuokka sanoi. Olen jo kuokkinut täällä viisisataa vuotta vain sinua odotellen.

-Sepä hauskaa, Peukaloinen vastasi, minua ei koskaan kukaan odota liian kauan. Tule mukaani, voin hyvinkin tarvita sinua vielä joskus. Hän otti varren pois kuokasta, työnsi sen selkäreppuunsa ja juoksi kiinni veljet.

-Mitä sinä tyhmyri näit? veljet kysyivät pilkallisesti.

-Näin vain kalliota kalkuttelevan kuokan, Peukaloinen vastasi.

-Sen tähden tuskin olisi kannattanut juosta itseään väsyksiin, veljet arvelivat hyvin ylimielisinä.

-Ehkäpä ei, mutta sitä oli kuitenkin hauska katsella, Peukaloinen sanoi reppunsa asentoa korjaten.

Vähän aikaa taas kuljettuaan he tulivat puroille, jonka vesi oli hyvin kylmää ja kirkasta.

-Olisipa hauska ottaa selvää, mistä tämä puro tulee, Peukaloinen ihmetteli.

-Mitäpä muuta kuin lähdet katsomaan, veljet sanoivat.

-Niin minun tosiaankin on tehtävä, Peukaloinen vastasi. Seurattuaan puroa vähän aikaa hän huomasi veden virtaavan kiven alla olevasta pähkinänkuoresta.

-Hyvää päivää, Lähde kulta, minne sinä olet matkalla? Peukaloinen kysyi.

-Olen virrannut täällä jo tuhat vuotta ja odottanut vain sinun tuloasi, Peukaloinen, lähde vastasi.

-Siksi minä kai sitten tulinkin, Peukaloinen sanoi. Nyt jatkamme matkaa yhdessä, voin hyvinkin tarvita sinua joskus. Hän otti pähkinänkuoren, työnsi vähän sammalta reikään ja pani sen selkäreppuunsa. Sitten hän juoksi veljien luo.

-No, näitkö mistä puro sai alkunsa, he kysyivät.

-Kyllä, se alkoi kiven alla olevasta lähteestä, Peukaloinen selitti.

-Sen vuoksi tuskin olisi kannattanut juosta itseään väsyksiin, veljet vastasivat ylimielisinä.

-Ehkäpä ei, mutta kuitenkin oli hauska saada tietää, mistä puro virtasi, Peukaloinen sanoi korjaten reppunsa asentoa.

Kuninkaankartanossa Pekka, vanhin veli ryhtyi johtamaan puhetta.

-Olen kuullut että täältä saa työtä, hän sanoi näyttäen hyvin topakalta ja kopealta.

-Kyllä vain, kuningas vastasi. Pihalla tammi pitäisi kaataa. Sinä varmaan jo tiedät, mitä saat palkaksi, jos työsi onnistuu. Jos epäonnistut, menetät korvasi.

Puhe korvista ei Pekasta tuntunut oikein mukavalta, mutta hän oli omasta mielestään niin väkevä mies, ettei ollut mitään vaaraa. Hän heitti takin päältään ja etsi kirveen. Tammen vertaista puuta hän ei ollut ennen nähnyt; sen oksat varjostivat koko kuninkaankartanon. Saleissa oli pimeätä kuin keskiyöllä.

-Yhden puun pystyy aina kaatamaan, oli se sitten suuri tai pieni, Pekka arveli ja ryhtyi työhön. Mutta niin mahdottomassa touhussa hän ei ollut ennen ollut. Jos hän katkaisi juuren, kasvoi kymmenen uutta tilalle, jos hän hakkasi oksan poikki, ilmestyi paikalle heti kaksikymmentä uutta tuoretta oksaa.

-Hänestä ei ole mihinkään, kuningas huusi. Viekää hänet pois ja leikatkaa hänen korvansa. Muuta hän ei ansaitse.

Silloin Paavo astui esiin. Jos Pekka oli ollut topakka, ei hän kuitenkaan ollut mitään Paavoon verrattuna.

-Niin katsokaas, Pekka, hän käyttäytyy aina tyhmästi, Paavo sanoi nostaen nenänsä ylpeänä pystyyn. Nyt saatte nähdä millainen mies minä olen. Hän heitti takin päältään ja alkoi kaataa puuta. Mutta hänelle kävi vielä huonommin kuin Pekalle. Kun hän sai katkaistua ensimmäisen juuren, kasvoi sen tilalle heti kaksikymmentä uutta.

-Riittää jo, kuningas sanoi. Viekää hänet pois. Menettäköön hän sekä nenänsä että korvansa. Sen hän on ansainnut.

Nyt astui Peukaloinen esiin pyytäen hänkin saada koettaa onneaan.

-Aiotko sinäkin ryhtyä tammen kaatoon, kuningas sanoi ja nauroi niin, että kyynel tippuivat silmistä. Minusta sinä et ole oikein miehen mittainen, mutta koska sinulla kerran on korvat, niin voitahan yrittää päästä niistä eroon niin kuin veljesikin.

Mutta Peukaloinen veti rauhallisena kirveensä repusta sanoen:

-Kirves hyvä, hakkaa, hakkaa.

Ja kirves ryhtyi kaatamaan puuta niin että lastut sinkoilivat.

Kymmenessä minuutissa tammi oli kaadettu, runko hakattu haloiksi, oksat pilkottu pieniksi puiksi ja kaikki lastuja myöten järjestetty sievästi omiin kasoihinsa. Kuningas oli suuresti hämmästynyt tuijottaen silmät pyöreinä Peukaloista.

-Sinä olet kyllä juuri se puunkaataja, jota minä etsin, mutta tämä ei vielä riitä. Tarvitsemme myös lähteen. Haluan sen tähän, kuningas sanoi osoittaen pihalla olevaa tasaista kalliota.

-Tahtosi on tapahtuva, Peukaloinen vastasi ottaen kuokan selkärepustaan ja sanoen sille:

-Hyvä kuokka, alahan kaivaa. Ja kuokka alkoi iskeä kalliota niin, että kivensirut sinkoilivat joka puolelle. Kun kuokka oli kaivanut seitsemänsataa kyynärää syvän kuopan kallioon, Peukaloinen kysyi, joko kaivo oli kyllin syvä.

-Kaikin mokomin, kuningas vastasi, mutta siinä pitäisi olla myös vettä.

-Sitä tulee olemaan, Peukaloinen lupasi ottaen pähkinänkuoren esiin. Hän veti sammalen reiästä, pudotti kuoren kaivoon ja sanoi:

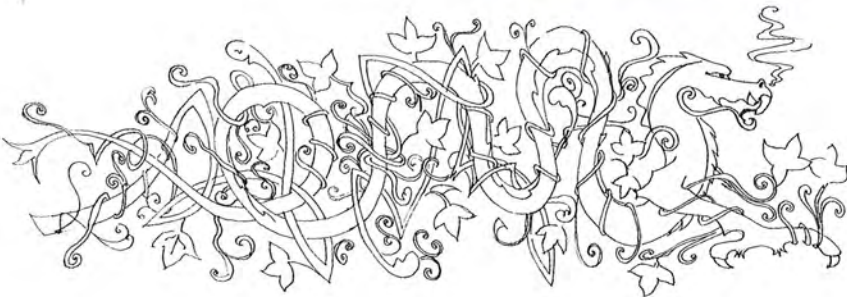
-Hyvä lähde, ala virrata, ala virrata. Ja heti nousi kaivoon niin runsaasti vettä, että oli kaivettava kiireesti ojia ja viemäreitä, jotta ei koko kuninkaan kartano olisi uponnut veteen.

Nyt oli Peukaloinen täyttänyt kuninkaan asettamat ehdot ja kuninkaankartanossa ryhdyttiin järjestämään häitä. Kun Peukaloista puettiin sulhasen asuun, ilmestyi kaunis haltijatar huoneeseen ja kosketti Peukaloista taikasauvallaan. Peukaloinen muuttui tuossa

tuokiossa kallisarvoisiin vaatteisiin puetuksi nuoreksi ja kauniiksi prinssiksi. Sitten haltijatar sanoi:

-Minä olen parantanut sinun veljesi ja pukuinut heidätkin uusiin vaatteisiin. Samoin olen antanut noutaa köyhät vanhempasi tänne. Näytä nyt, ettet häpeä heitä, vaikka olet hyvin menestynyt, sillä muutoin jätän sinut oman onnesi nojaan. Sillä tiedä, että minä olen tuo taikakirves, ja taikakuokka ja lähde ovat sisariani. Me emme halua mitään muuta kiitosta tai palkkaa, kuin että sinä osoitat hyvyttä vanhempiasi ja veljiäsi kohtaan ja että kutsut meidätkin häihin.

Peukaloinen kiitti ja oli ylen iloinen. Hän ei suinkaan hävennyt vanhempiaan eikä unohtanut kutsua haltijattaria häihin. Ja nyt oli itsestään selvää, että prinsessa varsin mielellään meni naimisiin Peukaloisen kanssa, kun tästä oli tullut niin kaunis ja uljas prinssi. Ja he elivät tyytyväisinä yhdessä monta, monta vuotta.

MEREN POHJALLA JAUHAVA MYLLY

Tanskalainen kansansatu

Olipa kerran kaksi veljestä, jotka asuivat aivan lähekkäin. Toisen nimi oli Mikko, toisen Matti. Mikko oli rikas ja saita, kuten rikkailla usein on tapana olla, Matti oli köyhä. Niinpä sattui eräänä jouluna, että köyhä veli tuli rikkaan luo pyytämään häneltä jotain syötävää jouluksi.

-Minulla on monta lasta, eikä meillä ole yhtään ruokaa kotona, hän sanoi.

-Taasko sinä olet täällä kerjäämässä, rikas murahti. Sinusta ei sitten pääse eroon.

Tästä saat palasen sianlihaa. Ota se ja mene hiiteen.

-Kiitoksia, sen teen heti, sanoi hyväuskoinen Matti.

Hän pani sianlihapalan säkkiin selkäänsä ja lähti matkaan ottaakseen selvää tiestä hiiteen.

Hän kulki kulkemistaan, tuli ilta ja viimein hän tapasi vanhan miehen kaivamassa kuoppaa eräällä kukkulalla. Mies kysyi, minne hän oli menossa.

-Veljeni käski minun mennä tämän sianlihapalan kera hiiteen mutta minä en tiedä, missä sellainen paikka on. Sinne ei varmaan ole helppo löytää.

-Älä ole huolissasi, vastasi mies. Laskeudupa tähän kuoppaan, jota parhaillaan kaivan. Se on syvempi kuin arvaatkaan. Sitten kuljet vain eteenpäin, kunnes kohtaat jotain tielläsi.

Köyhä veli lähti kulkemaan kukkulan sisään, kunnes viimein tulli valtavana roihuavan rovion luo. Oli niin kuumaa, että olisi voinut paistaa härän vain paljaan maan päällä. Joukko pikkuhiisiä hyppi tulen ympärillä. Kun ne huomasivat köyhän veljen, ne juoksivat hänen luokseen ja pyysivät nähdä, mitä hänellä oli säkissä.

-Siellä on pala sianlihaa. Veljeni antoi sen minulle ja käski minun mennä sen kanssa hiiteen. Nyt taidankin jo olla perillä. Haluatteko ostaa lihan?

Hiidet pitivät sianlihasta ja suostuivat tuumaan. Vastalahjaksi ne antoivat miehelle jonkinlaisen kahvimyllyn.

-Tällä myllyllä voit jauhaa, mitä ikinä tahdot, ne sanoivat. Se jauhaa niin kauan kuin haluat, mutta kun mielestäsi olet saanut kylliksi, tarvitsee sinun sanoa vain nämä kolme sanaa ^ ne kuiskasivat jotain hänen korvaansa ^ niin se heti pysähtyy.

Köyhästä veljestä lahja oli mainio, hän kiitti hiisiä ja lähti paluumatkalle.

-Missä sinä vanha hupsu oikein olet ollut? torui hänen vaimonsa, kun hän myöhään illalla ehti kotiin. On jo keskiyö, emmekä ole mitään vielä syöneet, vaikka on jouluaatto. Olemme saaneet odottaa sinua iät ja ajat, vaikka tiedät, ettei talossa ole ruoan muruakaan.

-Rauhoituhan, vaimoseni, mies sanoi. Katsopa myllyä tässä pöydällä. Sen olen saanut itseltänsä hiideltä. Luulenpa, että meillä tulee olemaan siitä paljon hyötyä. Aion koettaa sitä heti.

-Kuulostaa totta tosiaan hyvältä, sanoi vaimo. Mutta mitäs myllystä, kun ei talossa ole edes yhtään ainoata kahvinpapua.

-Ei väliä, kahvinpavut myllyllä on omasta takaa, se kuuluu sopimukseen, mies vastasi.

Ja niin jauhoi mylly kahvia ja sen jälkeen kynttilöitä ja sitten leipää. Se jauhoi kaikkea, mitä köyhä pariskunta suinkin saattoi toivoa. Keittiöastioita se jauhoi, patoja ja pannuja, ruukkuja ja kannuja, vieläpä hopeasta ja kullasta. Se jauhoi hopealusikoita ja pikareja, veitsiä ja haarukoita ja vaikka mitä.

-Riittää jo, huusi vaimo viimein. Olemme saaneet jo niin paljon tavaraa, että voimme järjestää pidot, jos haluamme.

-Niinpä teemmekin, mies vastasi ja sanoi ne kolme sanaa, jotka hiidet olivat hänelle kuiskanneet, jolloin mylly pysähtyi.

Seuraavana päivänä Matti juoksi kovalla kiireellä ympäri kylää kutsuen ihmisiä joulukesteihin. Hän kävi pyytämässä myös saidan Mikon ja tämän yhtä saidan vaimon. Kylän väki oli pudottaa silmät päästään hämmästyksestä nähdessään talon kaikki uudet ihanuudet ja sen yltäkyläisyyden, joka vallitsi pitopöydässä. Mutta Mikko-veli ja hänen vaimonsa jäivät kotiin. Heidän mielestään ei kannattanut lähteä köyhän Matin luo.

Mutta kun Mikko myöhemmin iltapäivällä kävi ulkona, hän näki paljon väkeä käyskentelemässä veljensä pihalla. Niin he lähtivät uteliaina tervehtimään köyhää veljeä. Kun he astuivat Matin tupaan, ei heidän ällistyksellään ollut rajaa, sillä sellaista loistoa ja komeutta ei ollut missään muualla koko kylässä. He istuutuivat heti pöytään. Syötyään Mikko viittasi veljeään syrjään kysyen, mitä tämä kaikki oikein merkitsi.

-Muistatko, kuinka käskit viedä antamasi sianlihan hiiteen, sanoi Matti. Niin teinkin ja vastalahjaksi sain myllyn, joka jauhaa kaikkea, mitä suinkin saattaa toivoa.

Rikkaasta veljestä mylly oli kuin häntä varten.

-Paljonko haluat aarteestasi, hän kysyi.

-Kovin halpa se ei ole, Matti sanoi. Se maksaa kolmesataa taaleria. Oikeastaan minulla ei ole vähäisintäkään halua myydä sitä, mutta koska olet veljeni. niin olkoon menneeksi. Saat sen. Mutta haluan pitää sitä hallussani vielä puoli vuotta.

Mikon mielestä hinta oli korkea, mutta hänen oli siihen tyydyttävä, vaikka hänen sydäntään kiristi. Mutta ei olisi hauskaa sekään, että mylly jäisi veljen haltuun. Mikko pelkäsi veljensä tulevan yhtä rikkaaksi kuin hän.

Elonkorjuun aikaan Mikko vihdoinkin sai myllyn. Matkalla hän suunnitteli, kuinka mylly jauhasi ruoan valmiiksi heidän pellolla ollessaan.

Ensimmäisenä päivänä vaimo ja hän sopivat, että jauhattaisivat myllyllä puuroa ja silliä. He pitivät kovasti tuoreesta sillistä eivätkä olleet saaneet sitä pitkään aikaan. Hiukan ennen päivällisaikaa mies juoksi kotiin, väänsi myllyä ja sanoi:

-Mylly, jauha minulle silliä ja puuroa!

Mylly narisi hiukan ja alkoi heti nopeasti jauhaa silliä ja puuroa. Mikko asetti vadin toisensa jälkeen myllyn alle eikä kestänyt kauankaan, kun kaikki olivat täynnä. Sitten hän jauhoi kaljanpanoastian täyteen sikoja varten. Mylly jauhoi jauhamistaan ja viimein olivat kaikki sangot ja saavit täynnä. Nyt Mikko arveli jo ruoan riittävän ja päätti pysähdyttää myllyn. Mutta sepä ei pysähtynytäkään. sillä Matti ei ollut opettanut Mikolle niitä kolmea sanaa, jotka saivat sen seisahtumaan.

Mikko yritti väsyksiin asti pysähdyttää myllyä, mutta se vain jauhoi, niin että hän lopulta seisoi vyötäisiään myöten sillissä ja puurossa.

Vihdoin vaimo pellolla alkoi ihmetellä, miksi mies ei tullut huutamaan väkeä syömään. Samassa Mikko tulikin juosten ja huusi kovasti väkeä avukseen pysäyttämään myllyä. Mutta kun he tulivat pihalle, talo oli jo niin täynnä, että ovi särkyi ja oikea puurovirta syöksyi siitä ulos. Tämä alkoi Mikosta jo tuntua niin kolkolta, että hän katsoi viisaammaksi lähettää hakemaan Mattia avuksi.

Mutta veli sanoi, että hän pysähdyttäisi myllyn vain sillä ehdolla, että saisi sen itselleen takaisin. Kuten hyvin saattaa ymmärtää, niin Mikon oli hiukan vaikea suostua tähän. Ja näin heidän kiistellessään ehdoista mylly jauhoi kaiken aikaa, kunnes koko piha oli tulvillaan puuroa ja silliä. Silloin Mikon ei enää auttanut muu kuin antaa mylly veljelle, joka pysähdytti sen ja lähti myllyineen kotiin.

Nyt oli Mikolla ja hänen väellään hirvittävä työ puhdistaa piha ja talo sillistä ja puurosta. Koko elonkorjuun aika kului siihen, ja se ei totisesti ollut hauskaa työtä, varsinkin kun kaikki ennen pitkää happani ja pahentui. Mutta pahinta oli, että elonkorjuu viivästyti niin, ettei satoa saatu ajoissa suojaan. Se oli Mikolle raskas menetys. Talven tultua ei eläimillä ollut tarpeeksi rehua, ja kaikki muukin alkoi vähitellen mennä niin hullusti. että Mikosta tuli köyhä mies.

Mutta toinen veli sen sijaan menestyi hyvin. Mylly jauhoi kaiken, mitä perhe tarvitsi. Heillä oli kaikkea yltäkyllin. Mylly jauhoi Matille komean talon meren rantaan. Talon katto oli puhdasta kultaa. Talo loisti niin, että merellä purjehtivat pitivät sitä majakkana ja kaikki ohikulkijat tulivat sitä ihailemaan. Eräänä päivänä norjalaisen suolalaivan kapteeni tuli käynnille ja kummasteli kovin, miten Matista oli voinut tulla niin rikas.

-Rikkaudesta tässä ei oikeastaan ole kysymys, mutta minulla on mylly, joka jauhaa kaiken, mitä tarvitsen, Matti kertoi.

-Sepä vasta mylly se, ihasteli laivuri ja kysyi, saattoiko sillä jauhaa myös suolaa.

-Tietysti, Matti sanoi ja pani myllyn käyntiin.

Kun laivuri näki, että mylly jauhoi sekä hienoa että karkeata suolaa, hän välttämättä halusi saada myllyn. Se säästäisi häneltä monet pitkät merimatkat. Matti pyysi myllystä tuhat taaleria ja kaupat tehtiin heti ilman sen pitempiä puheita.

Laivuri otti myllyn mukaansa laivaan, mutta hänelle kävi niin kuin Mikollekin. Hän ei ihastuksissaan muistanut ottaa selvää, miten saisi myllyn pysähtymään.

Päästyään merelle hän päätti panna myllyn käyntiin. Saatuaan tarpeeksi karkeata

suolaa hän alkoi jauhaa hienoa. Kun mylly oli jauhanut laivan partaitaan myöten täyteen suolaa, laivuri halusi seisauttaa sen. Hän tarttui myllyyn molemmin käsin ja piti siitä kiinni kaikin voimin. Mutta mylly ei välittänyt vähääkään hänen ponnistuksistaan, vaan jatkoi jauhamistaan täydessä rauhassa. Laivuri huusi laivan miehistöä avukseen. Mutta vaikka he yhteisvoimin koettivat saada myllyn pysähtymään, siitä ei ollut mitään hyötyä; mylly vain jauhoi ja jauhoi.

Silloin he alkoivat lapioida suolaa mereen sen kun kerkesivät, mutta eivät voineet syyttää sitä mereen niin nopeasti kuin mylly jauhoi. Loppujen lopuksi laiva tuli niin täyteen, että upposi. Mylly upposi myös, ja koska kukaan ei ollut sitä pysäyttänyt, se jatkoi jauhamistaan meren pohjassakin. Ja siellä se jauhaa vielä tänä päivänä, niin että tuleepa mereen kuinka paljon tahansa suolatonta vettä, merivesi pysyy aina yhtä suolaisena.

Pohjola-Norden
Fredrikinkatu/Fredriksgatan 61 A 11
00100 Helsinki/Helsingfors

Pohjola-Norden, puh. (09)454 20 80

pn@pohjola-norden.fi

FRAM 2004